

KONIE – SPOSOBY UŻYTKOWANIA

Jerzy Bancewicz

Jerzy Bancewicz

Konie – sposoby użytkowania

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie
ul. Jagiellońska 91, 10-356 Olsztyn, tel./fax 89 535 76 84, 526 44 39
e-mail: sekretariat@w-modr.pl, www.w-modr.pl

WMODR Oddział w Olecku

Aleja Zwycięstwa 10, 19-400 Olecko
tel. 87 520 30 31, 520 30 32, fax 87 520 22 17
e-mail: olecko.sekretariat@w-modr.pl

Dyrektor WMODR

mgr inż. Damian Godziński

I Zastępca Dyrektora WMODR

mgr Małgorzata Micińska-Wąsik

II Zastępca Dyrektora WMODR

mgr Sonia Solarz-Taciak

Dyrektor Oddziału WMODR w Olecku

mgr Robert Nowacki

Druk: Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie
ul. Jagiellońska 91, 10-356 Olsztyn
tel./fax. 89 526 44 39, 89 535 76 84
e-mail: redakcja@w-modr.pl, www.w-modr.pl

Nakład: 200 egz.

Wydanie: I

Od jakiegoś czasu dla osób zainteresowanych formami przyrody żywej – formami w organizmach żywych wiadomo, że najtrwalszą substancją w środowisku poza organizmem jako miejscem oczywistego występowania informacji genetycznej są różne wersje kodu genetycznego, jako efekt rozkładu organizmów. Czyli: informacja genetyczna wadliwa, powstała właśnie w organizmie zakwalifikowana jako wadliwa, zostaje natychmiast naprawiana (chyba że rozwinię się proces chorobowy), ale w organizmie martwym i po jego rozkładzie jest niezwykle trwała. Więc badania genetyczne wybuchły. Dotyczą one też koni, jako jednego z najważniejszych towarzyszy ludzkich dziejów. Wyniki są wielorako-łożone.

Konie w historii ludzi są reprezentowane od bardzo dawna. Współcześnie ustalone koordynaty geograficzne osadzają je o dziwo w południowo-zachodniej Rosji, na obszarze między Wołgą i Donem. W zaszczytnym, międzynarodowym gronie genetyków, archeologów i lingwistów znaleźli się Polacy: Magdalena Moskal-de Hoyo, Jarosław Wilczyński, Sylwia Pospuła, Anna Lasota-Kuś, Krzysztof Tunia, Marek Nowak oraz Tomasz Suchan, na co dzień pracujący w różnych ośrodkach Polskiej Akademii Nauk. W ten sposób, pod kierownictwem centrum Antropobiologii i Genomiki Uniwersytetu w Tuluzie, Polacy z krakowskich Instytutów: Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN, Botaniki im. Władysława Szafera PAN, Archeologii i Etnologii PAN oraz Instytutu Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, odkryli kolejne elementy niezwyklej historii udomowienia koni.

Dywan Pazyryk – najstarszy znany zachowany dywan na świecie (ok. 183 x 200 cm) znaleziony w latach 40. XX w jednym z kurhanów scytyjskich w dolinie Pazyryk na Ałtaju. Prawdopodobnie wytworzony na terenach pozostających pod wpływem starożytnej Persji w III, a wg datowania radiowęglowego – V w. p.n.e. Czwarte obramowanie dywanu przedstawia 28 figur ludzkich na koniach lub idących obok koni. Wszystkie konie są przedstawione z zaplecionymi ogonami i derkami o indywidualnych wzorach.

Innym cennym znaleziskiem, ujawnionym na stanowisku archeologicznym w dolinie Pazyryk, jest drewniany rydwan z dużymi kołami, prawdopodobnie używany w obrządku pogrzebowym. Wejścia do komory grobowej, w której znaleziono te bezcenne artefakty, strzegło 9 koni, najpewniej wałachów. Obok ich szkieletów odkryto pełny rząd koński, w tym jedne z najstarszych znanych – siodła.

Znalezisko jest jednym z dowodów na rozpoczęcie ok. 2000 lat p.n.e. demograficznej eksplozji związanej z epoką miedzi, brązu, wynalezienia koła przez ludność stepową oraz spowodowanie zdobyczy terytorialnych w tym czasie. Masowe używanie koni do różnych prac spowodowało min. że człowiek przejął kontrolę nad reprodukcją tego zwierzęcia i wyhodował je w astronomicznych liczbach.

Fresk powstały ok. IV w. p.n.e., pochodzący z komnaty grobowej odkrytej w Paestrum (starożytnej kolonii greckiej – Posejdonii) i przedstawiający piechotę oraz kawalerię. Koń na tym fragmencie fresku charakteryzuje się szlachetną sylwetką, ekstrawaganckim noszeniem ogona i mocno wysklepioną szyją, przypominając legendarne azjatyckie „niebiańskie rumaki” – konie fergańskie; Museo Archeologico Nazionale, Neapol, Włochy.

Konie zimnokrwiste:

Ogólnoużytkowe zastosowanie koni, a więc przede wszystkim praca w zaprzęgu była od początku użytkowania koni przez człowieka podstawową formą użytkowania koni, szczególnie koni zimnokrwistych. Zaprzęgi konne było widać wszędzie i w różnych wersjach: w polu, w lesie, w transporcie i w czasie wolnym – w rekreacji, czy innych zajęciach.

Do prac pociągowych nadają się przede wszystkim konie zimnokrwiste. Mają łagodny temperament, spokojny charakter, są bardzo przydatne w wielu pracach, ale nie zawsze i nie wszędzie były konie zimnokrwiste. Ludność wiejska zawsze była biedna i w większości przypadków konie które były w gospodarstwie, musiały wystarczyć do wszystkich prac, jakie trzeba było wykonywać.

Polskie konie zimnokrwiste: konie zimnokrwiste, ukształtowane pod wpływem ardenów szwedzkich, reńskich belgów, koni bretońskich, ostatnio obecne we wszystkich województwach.

Konie w kosiarce

Konie w przodku uniwersalnym

Rozrzutnik obornika

Konie sokólskie – nieco lżejsze konie zimnokrwiste, hodowane głównie w województwie białostockim. Pochodne ardenów szwedzkich, najlepszych koni sztumskich etc.

Konie w sulkach.

Konie w żniwiarce

Konie sztumskie – do niedawna najcięższe konie zimnokrwiste w Polsce. Pochodne ardenów szwedzkich, ardenów francuskich, niemieckich koni zimnokrwistych.

Konie ardeńskie – od 10 lat najcięższe konie zimnokrwiste w Polsce. Najbardziej masywne, prawidłowo zbudowane z doskonałym ruchem; pochodne koni ardeńskich z Europy. (Pod wpływem lobby koni rzeźnych podnoszą się głosy, że są za grube – mają niską wydajność rzeźną.)

Konie gorąckrwiste:

Niegdyś konie ogólnoużytkowe,
dzisiaj – rekreacyjne i sportowe.

Konie małopolskie – do niedawna naj-
liczniej reprezentowana grupa rasowa koni
w kraju. Głównie konie angloarabskie.

Konie wielkopolskie – liczna grupa koni
między innymi w wielkopolsce w dwu typach
rasowych: wielkopolskim i trakeńskim.

Konie śląskie – najlepsze konie „kareciane” na świecie, pochodne koni oldenburskich. Konie do
zaprzęgów latem i zimą.

Konie arabskie – czysta krew arabska. Najwytrwalsze i najlepiej poruszające się konie gorąckowiste

Konie małe:

Hucuły: konie górskie, wieloletnia tradycja hodowli.

Koniki Polskie: myszate konie – do niedawna uważano, że są pochodnymi tarpana, nieco sztucznie wytworzone (z małego pogłowia), ale z dobrym genotypem, budową i ruchem.

Koniki polskie w Popielnie

WALORY MIĘSA KOŃSKIEGO

Ciągle mamy do czynienia z różnymi manipulacjami dotyczącymi koniny a tymczasem mięso końskie pochodzi od zwierząt karmionych naturalnie. W porównaniu do innych mięs zawiera najmniej tłuszczu – jedynie 2,6% ok. 120 kcal/100 g mięsa), szczególnie kwasów nasyconych, które w nadmiarze są szkodliwe. Zawiera dużo cennego białka (o 25% więcej niż wieprzowina) oraz witamin i minerałów. Mięso to polecane jest szczególnie dla dzieci, osób z nadwagą, cukrzyków oraz chorych po nowotworach. Żelazo – w koninie jest go najwięcej, prawie 4 razy więcej niż w wieprzowinie i ponad 2 razy więcej niż w wołowinie. Istotne jest w zwiększaniu odporności organizmu oraz zwalczaniu infekcji wirusowych i bakteryjnych. Wapń – zawartość w mięsie końskim to ok. 15,0 mg i znów jest to bardzo wysoka wartość (wieprzowina 7,0 mg, wołowina 9,0 mg). Wapń wpływa przede wszystkim na układ kostny, dlatego konina polecana jest szczególnie dzieciom. Cynk – w mięsie końskim jest dużo również tego pierwiastka, który odpowiada za wygląd skóry, włosów i paznokci. Witamina B12 – zwana witaminą odmięsną, bardzo rzadko występuje w roślinach i nie jest tak dobrze wchłaniana jak z mięsa końskiego; pozytywnie wpływa na układ nerwowy, pamięć oraz pracę mózgu. Wyroby z mięsa końskiego są smaczne i zdrowe. Są wędzone w tradycyjnych wędzarniach na kilku rodzajach drewna.

Naturalne przyprawy tj. pieprz, czosnek, gałka muszkatałowa, ziele angielskie, majeranek, jak również dym z tradycyjnych wędzarni sprawiają, iż oprócz oryginalnego i unikalnego smaku zachowują cudowny aromat, smak oraz długą trwałość. Aktualnie większość wybrakowanych z hodowli koni trafia na rzeź, więc mamy mięsa końskiego w różnym wieku pod dostatkiem.

UŻYTKOWANIE MLECZNE KLACZY

Kolejnym sposobem dodatkowego sposobu użytkowania koni, szczególnie koni zimnokrwistych jest użytkowanie mleczone klaczy. Przyzwyczajenie klaczy do dojenia to bardzo ciężka, mozolna praca, a mając na uwadze naturę koni, które są bardzo płochliwe, ruchliwe – również niebezpieczna. Żeby klacz dała mleko, trzeba zbudować relację zaufania pomiędzy dojarzem, a klaczą, nie wystarczy, że klacz ma piękne wymię, które podłączymy pod dojkę. Proces dojenia tak jest przeprowadzany, by jak najmniej ingerować w naturę. Żrebięta muszą przebywać z klaczami przez cały okres laktacji. Użytkowanie mleczone klaczy zaczyna się od 3 miesiąca laktacji i trwa przez kolejne 3-4 miesiące. W tym czasie źrebak jest odstawiany od klaczy, ale jedynie na 3-4 godziny dziennie. Są to godziny, w których klacz nabiera mleka. Sam udój odbywa się w poskromie, wokół którego biega źrebak. Klacz produkuje na dobę od dziesięciu do kilkunastu litrów mleka, doi się jednak tylko około 1-1,5 litra dziennie. Najczęściej sprzedaje się mleko mrożone, w drodze do klienta mleko może bezpieczne być do 24 godzin. Mrożenie to najmniej ingerująca w skład i jakość forma przechowywania tego produktu. Zamrożone mleko klaczy można przechowywać do pół roku.

POKAZY WOJSKOWE I INNE

Podobnie jak w Europie zachodniej, tak i ostatnio w Polsce koni do pracy podstawowej już się nie używa. Zostaje im tylko praca w ekologii, w lesie, agroturystyce, reszta na pokazach i paradach. Pokazy dotyczą wydarzeń wojennych i wszystkich innych.

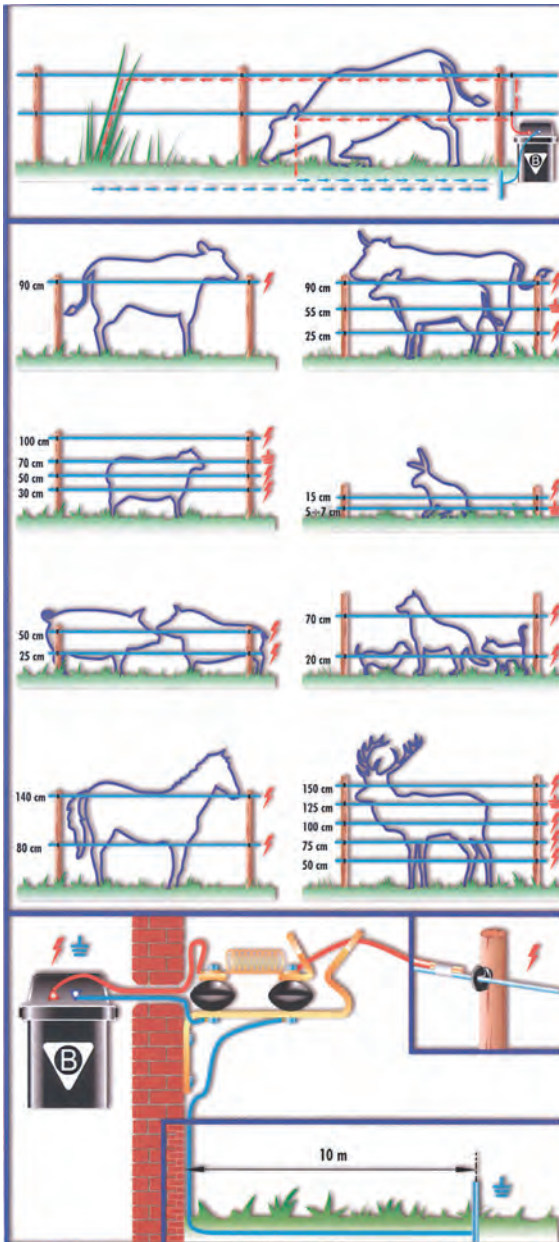

Dodatkowo postęp hodowlany, który gwałtownie przyspieszył w ostatnich latach przez masowy import rozplodników z Europy zachodniej powoduje, że podziwiamy te piękne zwierzęta gospodarskie głównie na konkursach i pokazach hodowlanych. Ardeny polskie już przekroczyły wzrostem i ilością konie europejskie.

A nawiasem mówiąc: za mojego życia od koni jako podstawowej siły roboczej w rolnictwie doszliśmy do czasów, kiedy konie zaledwie przypominają okresy swojej świetności.

Schemat działania ogrodzenia elektrycznego.
Ogrodzenie pastwiska dla koni.

SCHEMAT DZIAŁANIA OGRODZENIA ELEKTRYCZNEGO

W chwili zetknięcia się zwierzęcia z przewodami ogrodzenia występuje krótkotrwałe uczucie bólu spowodowane przepływem impulsów prądu elektrycznego. Impulsy te, pomimo wysokiego napięcia, nie stanowią zagrożenia dla zdrowia i życia, powodując jedynie odruchowe cofnięcie się zwierzęcia.

INSTALOWANIE PRZEWODÓW OGRODZENIA ELEKTRYCZNEGO

Liczba przewodów ogrodzenia elektrycznego oraz wysokość na jakiej powinny być umieszczone jest uzależniona od rodzaju zwierząt dla których jest ono przeznaczone. Przedstawione tu schematy obrazują tylko przykładowe sposoby instalowania przewodów ogrodzenia elektrycznego dla poszczególnych gatunków zwierząt.

Podstawowym warunkiem prawidłowego funkcjonowania ogrodzenia elektrycznego jest zastosowanie właściwego elektryzatora, odpowiednich do tego celu izolatorów i przewodów oraz starannie wykonane uziemienie. Podczas użytkowania ogrodzenia należy zwracać uwagę na to, aby roślinność - wysokie trawy, krzewy, gałęzie drzew - nie dotykały do linii ogrodzenia. Powoduje to bowiem znaczny upływ prądu i wyraźny spadek skuteczności impulsu elektrycznego.

SPOSÓB PODŁĄCZENIA ODGROMNIKA

Odgromnik stosuje się w celu ochrony elektryzatora przed zniszczeniem na skutek uderzenia pioruna w linię ogrodzenia w czasie burzy. Odgromnik powinien być zatem instalowany na każdym ogrodzeniu elektrycznym.

Aktualnie wolnych użytków zielonych nie brakuje. Porost pastwiskowy to trawy, rośliny motylkowe, zioła i czasem chwasty. Pasące się konie pobierają w ciągu godziny ok. 4 kg zielonki/szt. W ciągu dnia na pastwisku koń może zjeść 30 do 50 kg zielonki. Zależy to od jakości pastwiska, długości wypasu oraz masy ciała konia, typu użytkowego, rasy, a nawet cech osobniczych. Minimalna powierzchnia na pastwisku dla jednego konia musi wynosić 0,1 ha. Na większych kwaterach po wypasie są miejsca niewyjedzone, które trzeba wykosić, gdyż w przeciwnym razie trwałe obszary niedojadów będą się powiększać. Maksymalny czas na spasanie kwatery to 4 – 6 dni. Nawet przy takim podziale kwatery produkcja pastwiska wzrasta o 40 – 50%.

Powierzchnia kwatery:

$S = dt/P_n$ gdzie: S – powierzchnia kwatery (ha), d – dzienne zapotrzebowanie na zielonkę (kg/SD), l – liczba SD w stadzie, t – okres spasanie (dni), P_n – plon netto zielonej masy z 1 ha (ton).

$L_k = T/t + L_w$ gdzie: L_k – liczba kwatery, T – okres spoczynku runi, t – liczba dni wypasu, L_w – liczba grup wypasowych.

W zależności od poziomu plonowania pastwiska stosujemy odpowiednie zabiegi pielęgnacyjne.

NOTATKI

Adresy Zespołów Doradców:

■ BARTOSZYCE , ul. Kętrzyńska 45A, tel. (89) 762 22 05
■ BRANIEWO , ul. Kościuszki 118, tel. (55) 243 28 46
■ DZIAŁDOWO , ul. Polna 6/20, tel. (23) 696 19 75
■ ELBLĄG , ul. Nowodworska 10B, tel. (55) 235 32 36 • Pastęg, ul. Bankowa 25, tel. (55) 248 55 04
■ EŁK , ul. Zamkowa 8, tel. (87) 621 69 67
■ GIŻYCKO , ul. Przemysłowa 2, tel. (87) 428 51 99
■ GOŁDAP , ul. Wolności 20, tel. (87) 615 19 57
■ IŁAWA , ul. Lubawska 3, tel. (89) 649 37 73 • Lubawa, ul. Gdańska 26, tel. (89) 645 24 22
■ KĘTRZYN , ul. Powstańców Warszawy 1 (budynek Społem), tel. (89) 751 30 93
■ LIDZBARK WARMIŃSKI , ul. Krasickiego 1, tel. (89) 767 23 10
■ MRĄGOWO , ul. Boh. Warszawy 7A/2
■ NOWE MIASTO LUBAWSKIE , ul. Kazimierza Wielkiego 5, kom. 665 690 332
■ NIDZICA , ul. Słowackiego 17, kom. 665 960 367
■ OLECKO , Al. Zwycięstwa 10, tel. 665 910 617
■ OLSZTYN • Biskupiec, ul. Niepodległości 4A, tel. (89) 715 22 59
■ OSTRÓDA , Grabin 17, kom. 665 990 519 • Morąg, ul. Dworcowa 13, tel. (89) 757 47 61
■ PISZ , ul. Warszawska 5, tel. (87) 423 20 33
■ SZCZYTNO , ul. Józefa Narońskiego 2, kom. 665 892 933
■ WĘGORZEWO , Plac Wolności 1B, tel. (87) 427 12 21

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
z siedzibą w Olsztynie

ul. Jagiellońska 91, 10-356 Olsztyn
tel. 89 535 76 84, 89 526 44 39

e-mail: sekretariat@w-modr.pl
www.wmodr.pl

